

RESSORGIMENT

♦ SUMARI ♦

ARA COM ABANS. - OBRA A FER, per J. Llorenç i Bassa. - LA DESCOBERTA DE LA MEDITERRÀNIA, per I. Bosc i Romaguera. - FLANDES I LES SEVES LLUITES NACIONALS, per Ramon Fabregat. - EL PIAL, de Lola S. B. de Bourguet. - URBICI SOLER, ESCULTOR, per Ramon Subirats. - LES COSES ESSENCIALS, per C. Solà i Vilanova. - LES DONES EN EL NOU DESPERTAR DE LA PÀTRIA, per Núria Montseny. - NACIONALISME I COMUNISME, per C. Guterres. - DESPRÉS DE TOT..., per J. Grau-Elies. - INSTANT, per Gràcia B. de Llorenç. - ELS LLIBRES, per N. DE LES REIALS JORNADES, per V. C. I. - LA PÀTRIA, per E. Prat de la Riba. - NOTÍCIES.

GRAVATS: El Palau del Rei Martí a Poblet. — Bust de l'escultor Bleecker i el Cardenal Benlloc, escultures d'Urbici Soler. — Visita Col·lectiva del Casal Català a la CHADE. — "La Pelegrina", dibuix al carbó, per Ramon Subirats. — La Perpinyana.

525

OFICINES: PERGAMINO 244, BUENOS AIRES
ANY XV - JUNY, 1930 - NUMERO 167

ALBERT

SASTRE
PELAYO 44
BARCELONA

Conservatori "Fontova"

Fundat per CONRAD A. FONTOVA

DIRECTOR:
J. M. VAZQUEZ

Classes de Solfeig, Harmonia, Cant, Instruments
i Declamació.

La classe de Teoria conté: Formes musicals,
Anàlisi, Història i Estètica.

Lliçons particulars :: Pràctica de Pedagogia.
Conferències i Audicions.

SARMIENTO 1116

U. T. 1810, Riv. 37

FUSTERIA ARTISTICA
de
JOSEP RIGAU

INSTAL·LACIONS::MOBLES

BELGRANO 2116
U. T. 47, Cuyo, 6783
BUENOS AIRES

FARMACIA CATALANA
DEL DOCTOR VILAR

LABORATORI D'ANALISIS I ESTERILITZACIONS
S'atenen demandes per a la campanya, fent-se els enviaments
amb tota regularitat, abonant l'import de la comanda

GARANTIA ABSOLUTA DE TOTES LES PREPARACIONS
Venem AIGUANAF compost

ALSINA, 1202, CANTONADA SALTA
Unió Telef. 3305, (Rivadavia) BUENOS AIRES

PLANAS & MARQUÈS

LAS HERAS, 3756-60 . BUENOS AIRES
U. T. 71, Palermo 5677

Taller de reparació de tota mena
d'automòbils.

Especialitat i recanvis per a cotxes
HUDSON i ESSEX.

Estació de servei DELCO-REMY
AUTO LITE i acumuladors
PREST-O-LITE.

Llum. Ignició. Arrencada. Repara-
ció, càrrega i venda.

Instal·lacions completes d'electri-
citat per a l'automòbil.

ESTUDI
DEL
DR. MONNER-SANS
ADVOCAT

Uruguay, 435
6è pis, dep. K

Buenos Aires
U. T. 37, Rivadavia 0203

Assumptes jurídics a la capital i a l'interior,
a Espanya i a la República O. de l'Uruguai

MATALASSOS a l'estil català
(REFORMA I VENDA)

Gran assortit de tot el que pertany al ram
Encàrrecs per carta o personalment

D. VALLBONA

PAVON, 4125
BUENOS AIRES

Esser soci de la benemèrita ASSOCIACIÓ PROTECTORA DE L'ENSENYANÇA
CATALANA constitueix un timbre d'honor i una bella executòria de patriotisme. Mai no
és tard per fer-se'n soci. Inscriviu's-hi avui mateix. Només val 2 pesos cada trimestre. En-
vieu el vostre nom i adreça a la Comissió Delegada de Buenos Aires: Bmé. Mitre, 1281.

RESSORGIMENT

ANY XV

BUENOS AIRES, JUNY, 1930

NÚM. CLXVII

A r a c o m a b a n s

Tanmateix el rei d'Espanya i els militars que el volten poden cantar victòria.

Després de les enormitats comeses durant el títol govern Primo de Rivera, quan tot donava peu a esperar que amb la caiguda d'aquest l'Estat espanyol entraria en una nova vida; quan semblava imminent un canvi fonamental en l'estructuració política i institucional del país; quan tothom admestia la possibilitat de l'adveniment d'un règim republicà que salvés Espanya de la vergonya d'haver de passar per un país que desconeix el civisme i que ignora les conquestes de la democràcia; després de set anys de règim dictatorial, de govern absolutista, conculcador dels drets individuals i de les llibertats públiques; després d'haver suportat estoicament tota mena d'injúries i haver presenciat l'escàndol inòit d'un règim dilapidador dels cabals públics; després de tot això troben encara, el rei d'Espanya i els militars que el volten, la possibilitat de perpetuar tots aquests greuges i de mantenir-se indefinidament en la situació iniciada el 13 de setembre de 1923.

Perquè és notori que el govern del general Berenguer no és més que la continuació del d'En Primo de Rivera, digui's el que es vulgui. I el rei el qui fa i desfà, abans i ara.. I que, pel que toca al canvi que tothom esperava, hom no n'albira pas cap possibilitat.

A nosaltres no ens estranya pas aquest fet. El preveïem. Mai no hem cregut que l'Estat espanyol, derrocat pel rei En Primo de Rivera, es trobés abocat a una transformació radical. No hi ha en el poble espanyol una consciència cívica prou forta, i amb un poble així, qualsevol oligarquia pot fer el que vulgui.

Quan vam veure que durant els dies diem-ne de crisi, quan el rei cridava a consulta per tal de formar el govern qui havia de succeir la primera dictadura, el poble espanyol no adoptava l'actitud que en aquells moments calia; quan no s'alçava llavors la revolta popular que havia d'imposar el govern i àdhuc el règim al país, vam pensar que les coses no canviarien d'aspecte. I tanmateix no ens hem equivocat.

Aquells dies vam escriure aquestes paraules —: (Vegi's RESSORGIMENT de febrer, pàg. 2632)

“Espanya, ara com ara, anirà allà on li doni la reial gana a En Llapissera. La seva voluntat és l'única que preval. Si vol reposar la constitució que ell va treptar en 1923, hi haurà règim constitucional a

Espanya. Si, per contra, vol seguir amb dictadura, trobarà tants Berenguers i Primos com vulgui. Els militars ho diuen sempre: estem al costat del govern que nomeni el rei.

La força capaç de fer tòrcer la voluntat reial no existeix a Espanya. La força popular organitzada no hi és. Els partits polítics antimonàrquics sempre s'estan reorganitzant. El dia que s'hagin reorganitzat del tot potser es trobaran sense adeptes...

I tant com no hi hagi republicans es natural que el rei faci el que li doni la gana.”

Per tal d'apaivagar els esperits i de guanyar-se la confiança del poble, el govern Berenguer, bon punt es possessionà del poder, declarà que venia a refer les coses destruides pel seu antecessor, que aniria restablint les llibertats i els drets conculcats fins a normalitzar la vida del país. Per fer això calia un ample marge de confiança i que el poble vulgués ajudar el govern en l'obra de justícia i de reparació que anava a emprendre.

I el poble l'atorgà aquesta confiança. I els moments de perill passaren i ara, consolidat el govern, l'obra d'aquest no es diferencia gaire, quant a llibertats, de la d'En Primo de Rivera. La dictadura del rei es manté avui com ahir. L'única cosa que s'ha canviat és la tàctica. Abans hom actuava amb mà de ferro. Ara amb la mateixa mà però enguantada. El règim és el mateix. El que ha variat són els procediments.

Ens sembla que el mal va per llarg.

O b r a a f e r

Jo no crec que el que vaig a exposar sigui extemporani. Cal començar a preveure les situacions i procurar donar-los-hi solució.

Si hom analitza la història dels pobles alliberats, en una gran majoria d'ells troba que, finit el cop revolucionari que els dóna la llibertat, cauen en un període de desorganització, passen per les diverses formes de terror, anarquia i despotisme que es succeeixen davant del poble, que, pensant alliberar-se d'un jou i entrar en una època de felicitat completa, beatífica, es troba — mirant sols el present i no preveient el futur, que els pobles no en saben pas d'ésser previsors — amb una disbauxa major. Els països llatins hi són preferentment

Podem esperar que algun dia bo els catalans de la situació actual d'Espanya? No res, absolutament. Ans el contrari, sempre en serem castigats.

Ja veieu què n'hem tret de l'anada dels reis a Catalunya: La “gràcia” de poder ostentar la nostra bandera, declarada facciosa durant els set anys darrers, i de poder emprar l'idioma matern, també restringit fins ara.

Molts esperaven que del contacte (?) del rei d'Espanya amb el poble català, vindria, demés, la derogació del decret ominós que té clausurada l'Associació Protectora de l'Ensenyança i centenars d'entitats culturals i polítiques i que posà el Centre Autonomista de Dependents a mans dels Sindicats Lliures. Hom creia, així mateix, que s'autoritzaria el funcionament de la dis-solta Mancomunitat.

Si això s'hagués produït ens hauria fet més mal que ve. No és com una gràcia que ho havem d'obtenir ni tan sols com un acte de justícia, sinó com una cosa natural i lògica que no mereix reconeixença. Altrament, una Mancomunitat com la que teníem ja no la necessitem ni la volem. Els anys no passen endebades. L'única concessió que de moment apaivagaria els esperits catalans de l'hora actual fóra un règim d'autonomia ample que permetés de constituir un govern català amb parlament propi. Aquesta fóra, com diem, una solució momentània, un parèntesi a la lluita que sosté Catalunya en defensa de les seves llibertats i que a la curta o a la llarga ha de determinar el triomf de la independència completa.

propensos a trobar-se en aquestes situacions. Elles tenen per principal causa l'ambició i la incontinència dels homes, els interessos creats, aquests interessos que tan contrapès fan a l'obra de la civilització. Fixeu-vos per exemple en la història de la França de 1789. Passà tot un segle de directors, governadors, dictadors, triumvirats, emperadors, reis, i repúbliques abans d'arribar a assolir la seva estabilització, la qual es produí, totjust, després de la guerra del 1870. També tengué l'exemple de l'Argentina que des del 1810 fins al 1853, en què va promulgar la Constitució que la regeix avui, va passar per una sèrie de governs sense autoritat però amb entusiasme, sense força però amb decisió, que

van aconseguir la seguretat externa però no la pau interna, que el tirà Rosas no va, tampoc, poder assegurar, per bé que amb les seves maniobres va aconseguir apaivagar la guerra, fent-se amo de les voluntats de la major part dels cacics que governaven les províncies.

L'haver arribat a constituir-se amb cartes fonamentals i de gran valor tècnic (almenys en l'època en què van ésser dictades) no vol pas dir que hagin arribat a la forma definitiva, perfecta. Potser, més ben dit, és segur, que hauran d'avançar molt més. Però avançaran mantenint la pau i la tranquil·litat gràcies a l'acatament comú a aquestes constitucions que donen prou llibertat per a discutir i assolir pacíficament les reformes més lògiques que calen a un poble lliure.

Cal, doncs, efectuar el moviment d'alliberació amb la idea i la disciplina preparades a posar la vida lliure de la Nació en ordre ràpidament, per tal d'aconseguir la fortalesa moral i material que cal per a encarar l'obra de progrés que avui en dia és la guia de les nacions, grans o petites, més avançades del món.

Catalunya estaria especialment preparada a tal fi. Efectuada la reconstrucció intel·lectual, durant els darrers anys principalment, té un estol de pensadors i publicistes que podrien emprendre la tasca d'estudis profunds que calen per a preparar les lleis bàsiques, almenys, per bé que creiem que es pot anar més endavant estudiant les característiques del poble català per donar-li les institucions que més s'adaptin a la seva idiosincràsia.

Partint de la base indiscutible d'una república, cal discutir abans de tot la forma adequada a la seva extensió, estructuració de la població, etc. Cal esbrinar si ha d'ésser més convenient la forma federal o la unitària amb un *self-government* municipal.

Vindria a ésser un organisme en el qual totes les cèl·lules tinguessin una acció pròpia, una vida aïllada, però concurrents a formar un sol cos fort amb molta vitalitat. La federació de les comarques, en canvi, amb el mateix règim municipal, resulta aleshores inútil i productora d'un major desgast d'energies.

S'hauria d'adoptar també el sistema de la separació de poders, — la més convenient segons ha demostrat la pràctica — i s'hauria d'estudiar preferentment la constitució del Poder Legislatiu perquè no caigués en els vicis dels parlaments actuals. Si per una banda és convenient, mitjançant la proporcionalitat, donar representació a tota la massa del poble, està comprovat — per la implantació que se n'ha fet a França — que entorpeix la feina legislativa. Però el sistema de majories i minories és més defectuós encara. Caldria estudiar-se especialment la implantació dels Concells Econòmics, per l'estil dels que han

estat assajats a França i a Alemanya. Un Concell Econòmic podria tenir el caràcter de poder intermig entre el Parlament i l'Executiu. Podria tenir menys importància donant-li sols el caràcter d'assessor del Poder Executiu, però aleshores perdria moltes de les seves qualitats, una d'elles: la solució dels problemes econòmics, per tal com no estaria autoritzat per a legislar.

Respecte a la preparació de codis no em sembla del tot inconvenient madurar-ne projectes que puguin ésser-ho dels que s'hauran de dictar ja dintre la vida nacional catalana. S'hi podrien introduir les doctrines més justes i acabades, en tant que fossin compatibles amb l'esperit del poble català.

Aquests estudis i organització han tingut un principi en la Constitució provisòria de la República Catalana, sancionada per l'Assemblea del Partit Separatista Revolucionari Català, reunida a la ciutat de l'Havana sota la presidència del cabdill Francese Macià en els primers dies del mes d'octubre de l'any 1928.

No estic pas capacitat per a jutjar a fons aquest treball i em sap greu discutir-ne el valor per tal com cada discussió ha de restar-li autoritat. Vull ésser, però, sincer en dir que no la trobo pas encertada en general i per altra banda és poc explícita en alguns punts i massa en altres. Per exemple, en la part que implanta el Concell Econòmic, que si bé ha estat ja introduït, solament com a experiment, de vegades, són institucions que cal estudiar molt més i possibles de perfeccions que no han estat exposades en aquest text.

Aquesta Constitució va ésser presentada a l'Assemblea amb un Dictamen del seu autor, el senyor J. Conangla i Fontanilles, el qual hi exposa les bases de la seva obra

i les mires amb què ha estat realitzada. Hi diu en un paràgraf:

“El propòsit dels iniciadors de l'Assemblea en ço relatiu a la Constitució de Catalunya no s'ha xifrat, ni un sol moment, en més desig que en el puríssim d'oferir “als propis, als estranys i a la posteritat” una visió dels drets, de les garanties, del caràcter i de l'organització estatal amb què el Separatisme Català contemporani voldria donar estructura política a Catalunya, des de l'endemà de la Independència.”

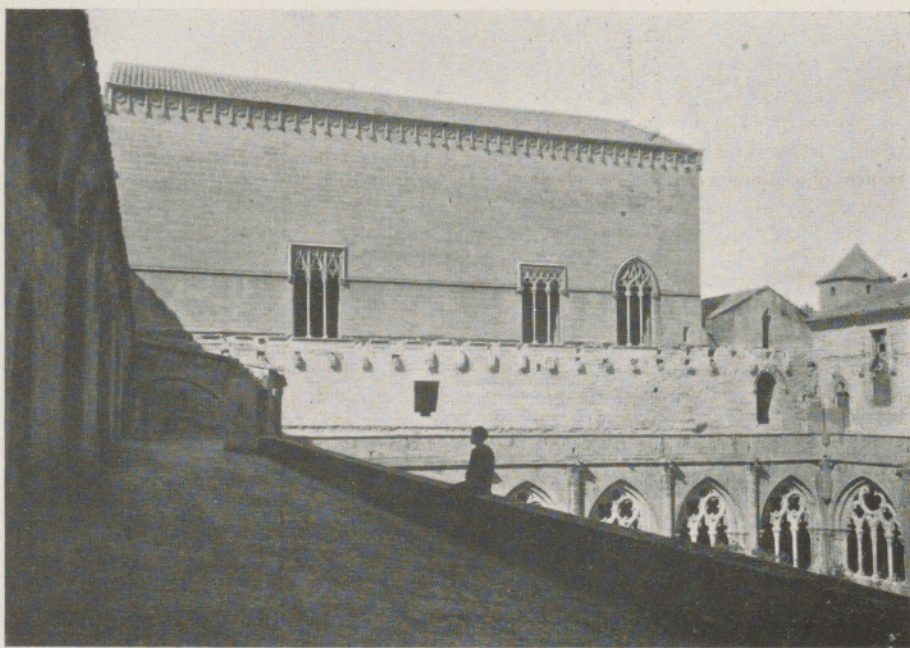
Més endavant el Dictamen exposa que la Constitució tindria per fi impedir que el dia que Catalunya assolís la separació, “les forces conservadores, retardatàries, estàtiques i anti-revolucionàries” (aquelles dels interessos creats, que us de'a) li malmessin l'obra feta.

A part dels defectes que se li puguin trobar (com és, al meu judici, la forma federal), té un defecte definitiu, com si diguéssim un pecat original en el fet d'ésser l'obra d'un partit, car no podem negar que a Catalunya hi ha diversos pensaments, diverses tendències econòmiques i polítiques que fóra interessantíssim coordinar per arribar a la seguretat de l'acceptació general d'un text, com aquest, fonamental.

Es tornaria potser un avantatge, molt més considerant-la una constitució provisòria, si aquest partit fos el que donés la independència a Catalunya.

No obstant, fóra de desitjar que tant la Carta Fonamental com totes les institucions que hauran de regir la vida catalana (que si hom vol poden ésser dictades com a provisòries), tinguessin qualitats de permanents o poguessin servir de base a una obra de llarga duració i de força ordenadora.

J. LLORENÇ I BASSA.

Poblet. — Finestrals del Palau del Rei Martí.

(Fotog. Ressorgiment, per Bruguera.)

La descoberta de la Mediterrània

S. M. don Alfons XIII, per la gràcia de Déu i de la Constitució, — pst! que ningú rigui — rei de totes les Espanyes, ha posat proa a Llevant, car vol descobrir la Mediterrània.

Així ens ho fa saber "El Imparcial" de Madrid, d'on extractem el següent paragraf:

"El rei va a conèixer el que és i el que val Catalunya i aquesta va a convence's del que és el rei i del que val." Perfectament.

Quaranta dos anys fa de la primera Exposició Universal de Barcelona, a la qual va assistir inconscientment l'actual rei d'Espanya, acompanyat de la seva difunta mare.

Inconscientment va venir aleshores a Catalunya, car els seus pocs anys no li podien permetre tenir consciència dels seus actes.

Amb posterioritat hi ha tornat diverses vegades.

A Barcelona hi té casa parada, obsequi fet amb diners del poble contra la voluntat del poble.

I ara ve amb el desig de conèixer-nos i de compenetrar-se amb el nostre poble?

Aleshores, és que encara no ens coneix i que en els seus successius viatges hi ha actuat tan inconscientment com en el primer? Possiblement.

Si vol satisfer el seu desig de conèixer Catalunya, allà ell. Creiem, però, que ha de trobar-se amb més d'una nota desagradable.

Ara, per la nostra part, no cal que s'escarrassi en què el poguem conèixer, car ens sembla que el coneixem sobrerament.

Ben fresc està en la memòria de tots, car no és cosa que s'oblidi gaire fàcilment, aquell seu discurs públic dient que el seu antecessor Felip V havia estat excessivament benigne amb el seu tracte als catalans vençuts; que ell ho hauria fet molt més fort.

Que no pensi que ha d'afalagar-nos amb concessions, que bé prou sabem que no responen pas a actes d'efusió voluntària, sinó que són com remeis heroics del qui sent trontollar el cadíral.

Què se'ns en dona que posi al palau de

Pedralbes la bandera catalana, si va al costat de l'espanyola i — fixeu-s'hi bé — de la castellana? Heus-en ací una que la farà posar ben de cor: la bandera de Castella, per tal que no oblidem que és encara Castella qui domina.

Que se n'aprofitti, però, d'exhibir la bandera castellana com a dominadora i que no oblidí que el seu to és morat, color de núvol de posta.

Quin català ha d'oblidar com era plaent al seu odi per a les nostres coses, el poder actuar sense cap control aquests anys de dictadura?

I qui ignora que si no ens trobem en una dictadura pitjor que aquella, amb els mateixos Martínez Anido i Barrera, no és pas perquè aquests personatges i el rei espanyol no hagin fet tots els possibles per a implantar-la?

Que intentin, ell i els que l'aconsellen, descobrir totes les Mediterrànies possibles. Així, potser, si és que encara no ho sabien, descobriran, de passada, de quin mal han de morir, com a dominadors d'aquesta terra nostra.

I. BOSC I ROMAGUERA.

Barcelona, 19 maig, 1930.

Flandes i les seves lluites nacionals (*)

En el capítol anterior hem arribat, gairebé a marxar forçades, fins el moment en que, triomfanta la Revolució de 1830, triomfa així mateix la tendència afrancesada. Tot i la concisió que volem que tingui aquest defectuós resum, mancaria de la il·lació indispensable, si deixéssim per omplir aquesta llenca històrica que hem passat d'una gambada. Abans de la revolució de 1830, succeí queleom de molt important i fou l'ocupació francesa que durà vint anys. Més que el fet de l'ocupació, allò que acabà per ensorrar Flandes com a Nació, fou l'orientació uniformista a ultrança que prengueren els convencionals i que fou seguida, amb molta més persistència, pel primer Imperi.

L'esperit de la Revolució francesa

Es indubtable que la Revolució francesa constituí un gran esdeveniment històric que influí d'una manera directa en el desenvolupament de la idea liberal. Cal afegir, però, que aquells gran postulats que es proclamaren, han perdut bastant de la seva brillantor inicial. Dels drets de l'home i del ciutadà no n'ha restat més que la lletra i un bon propòsit de fer-los respectar

i complir. Aquells que es complauen a proclamar-se fidels als principis del 93, fàcilment reneixien en la conceleació dels mateixos. I és que, fet i fet, el concepte de llibertat ha canviat d'una manera tan radical, que avui ja no jutgem aquest concepte des del punt de mira de les garanties polítiques que assegura a l'home, sinó de les garanties econòmiques que li atorga. Més que considerar els homes en liberals i conservadors, en avançats o retrògrades, hom els classifica en elements actius o passius, en treballadors i burgesos, en explotats i explotadors. I des d'aquest punt de vista podem afirmar que els drets que proclamà la Revolució francesa no foren els drets dels humils, sinó dels poderosos. La llibertat de treball que proclamà fou, en realitat, la llibertat per a la gran indústria naixent d'explotar sense restriccions ni límits, la força de treball de la massa d'assalariats.

Aquesta tendència en el terreny social, tingué el seu complement en el camp polític en proclamar el principi centralista i unitari de l'Estat, amb menyspreu absolut per a totes les demés varietats nacionals. Quan aquest criteri s'adoptà en l'ensenyament i en l'ús dels idiomes, els estralls que causà no sols tingueren un abast de dominació política, sinó de retrocés social.

L'efímera República Belga de 1790

Pel tractat d'Utrecht (1713), que confirmava la repartició de la monarquia espanyola, els Països Baixos meridionals passaven de les mans d'Espanya a les d'Àustria. Aquestes terres esdevien, doncs, els Països Baixos austríacs. La Revolució francesa gairebé coincidí amb les mesures que prengué Josep II, sobirà dels Països Baixos, per tal de limitar les llibertats comunals d'una banda i anul·lar la influència del clergat, adoptant, a l'efecte, una política laicista.

El poble es revoltà contra aquesta política, i si bé la mateixa havia fet realitzar un front únic a liberals i retrògrades per a lluitar contra l'Àustria, el partit reaccionari, denominat el dels "estatistes" (1), era més fort i influí d'una manera decisiva per a donar a la revolució un sentit del tot reaccionari.

La Revolució per un moment triomfant dels austríacs, proclamà la República Belga (Estats Belgues Units) (1790). Al mateix temps, Liège s'alliberava del jou del poder eclesiàstic i proclamava també la República seguint els principis de la Revolució francesa.

(1) "Estatistes" partidaris dels Estats generals.

(*) Vegin-se els números 162, 165 y 166 de RESSORGIMENT.

Les rivalitats greus que esclataren entre estatistes i progressistes (2) fou fatal per a la primera República belga. Aquesta caigué més per les lluites dels dos partits que prengueren un caire sagnant, que per l'ofensiva de les tropes austriàques.

És interessant de subratllar que durant aquests esdeveniments, es realitzà, per segona vegada, la confederació dels Països Baixos. La primera vegada ja ho hem vist, en 1576 contra Espanya, ara en 1790 contra l'Austria (3). És la inclinació normal d'aquestes províncies que instintivament, en moments greus per a la vida nacional, intenten de fer allò que la situació geogràfica i les condicions econòmiques imposen. En un moment de clarividència — cosa rara — la diplomàcia realitzà aquest ideal pan-neerlandista, unint en un Estat les disset províncies i creant el reialme dels Països Baixos (1815). En aquest moment, però, el poble que havia de donar vida a aquesta realització lògica i necessària, no era més que un esquelet.

La destrucció sistemàtica de la llengua flamenca.

La coalició monàrquica contra la Revolució francesa, havia de convertir aquest país en teatre de lluites sagnants. La primera invasió francesa de Bèlgica fou portada per Dumouriez en 1792, el cèlebre general que més tard féu defecció a la República. En els primers temps de la presència dels francesos a aquest país, no es tocà per a res el règim que hi havia establert en l'ús dels idiomes. La proclama llençada després de la batalla de Jemappes, que obria les portes de Bèlgica als francesos, estava redactada en francès i flamenc i les autoritats locals conservaren llur poder en aquesta matèria (4).

Fou en 1794 que hom comença a imposar el francès al poble flamenc. L'esperit de la Revolució francesa en aquesta matèria era d'extirpar els idiomes diversos usats dins la República per a reemplaçar-los per una llengua comuna a tots els ciutadans.

La Convenció nacional encarregà a l'abat Grégoire (5) de preparar un estudi exposant la política que calia seguir en relació dels "patois". Grégoire confon sota la desdenyosa designació de patuès, les llengües que s'escriuen, com l'alemany i el flamenc: els dialectes romans, parents i dependents del francès i els dialectes cèltics i germànics, d'origen i naturalesa diferent.

El gran crim dels "patois", segons l'abat Grégoire, és "d'impedir l'amalgama política" de mantenir el poble "allunyat de la veritat". La fusió de totes les classes, de totes les províncies en una nació uniforme, serà el fruit de l'unitat de llenguatge. Els costums i les preferències dels pobles no poden pas prevaler davant d'una finalitat tan important. Els mitjans que hom

proposa són la propagació del francès per la premsa, el teatre i l'exèrcit.

Aquestes idees aprovades per la Convenció foren aplicades sistemàticament en país de llengua flamenca. En la part administrativa s'ordenà que "la tramesa oficial de les lleis i disposicions als poders locals,

Microscòpica

Mocadoret de puntes,
estel de quatre bécs:
quan dins la mà t'ajuntes
i et crepes entre els sècs,

la planxa és qui t'enyora,
que et vol tornà plegà.
Ta flaire envaïdora
pel teu entorn se'n va.

I és una cosa bella
la càndida gençor
que de tu es descabdella,
lleu joia, mocador!

Misticisme

Ara és de nit, i el cel reposa.
Jo he contemplat el cel, Senyor.
I la foscó pregona he vista
tota inundada de claror.

Claror en els ulls, que m'encaminen;
claror en el cor, per a estimar;
claror també a la memòria:
la pietat del recordar!

—La pietat, ciència eterna,
que per a tots vull, i per mi! —

Claror dels cels en la nit pura,
per a qui et vol, vulgues lluir!

Instant

Tocaven les onze, pesades i lentes.

Jo aixecava el cor en una pregària.

Hi havia núvols negrosos, pel cel.

Jo em sentia al cor un núvol de pena.

Esguardava enllà: la vida fa via;

tot, al meu entorn, el senyal en dava...

Del treball humil aixecava els ulls:

Per l'estenedor la roba llua

enlluernadora esbategava al vent.

El vol d'un colom pel cel, m'encantava.

I torno a resar i és l'ànima meva

plena d'uns anhels que no prenen forma...

La pregària meva i el vol del colom,

en un sol impuls, jo sentí enlairar-se.

GRÀCIA B. DE LLORENÇ

cal que sigui feta exclusivament en francès". En matèria judicial es decretà que "tots els documents i actes escrits en idioma distint del francès, seran traduïts en francès al costat mateix de l'original".

La destrucció de la llengua flamenca per dominadors estrangers, en un interès estranger i contrari als interessos del nostre poble — diu Hamelius — (6) és empresa des d'aquest moment. Les traduccions d'actes i documents esdevenien cada dia més rares pel costoses que eren. El francès invadeix tota la vida pública. Acaba per entronitzar-se del tot en 1803, quan pel decret del 24 prairial any XI, s'ordena que totes les actes oficials, inclús entre particulars, "hauran d'ésser escrites en llengua francesa".

Les disposicions en l'ordre administratiu i judicial foren continuades en l'ensenyament. Durant el període més agitat, els municipis, arruinats per les requisicions i els assignats, negligiren completament l'ensenyament públic. Després que aquests països foren anexats a França, aquesta tractà de reconstituir l'ensenyament i ho realitzà fagitant el flamenc i substituint-lo pel francès. El personal de les noves escoles estava format en la major part per alumnes de l'Escola normal de París (7).

A l'adveniment de Napoleó I, s'extremà encara més el sistema. Segons manifestà a la comissió d'Instrucció pública, el seu desig era que els joves d'un departament fossin educats en un altre de llunyà a fi d'unificar la parla i els sentiments de tots en un de sol. És mitjançant aquests procediments que es permeté de dir, en una visita a aquests països, "que veia que per fi s'anaven afrancesant íntegrament (8).

RAMON FABREGAT.

Anvers, 1930.

(2) Els progressistes acabdillats per Vonck, si bé afalagats per algunes mesures de Josep II, el combatien per la forma autoritària amb què procedia aquest monarca.

(3) El capítol del partit estatista, Van den Hoort, va fer gestions prop del govern de la Haya per tal d'ajuntar sota un Estat els dos països.

(4) Borgnet, "Histoire des Belges a la fin du XVIII siècle".

(5) Grégoire, "Rapport sur la nécessité et les moyens d'anéantir des patois et d'universaliser l'usage de la langue française".

(6) Paul Hamelius, "Histoire politique et littéraire du mouvement flamand au XIXème siècle".

(7) Th. Huste, "Essai sur l'histoire de l'instruction publique en Belgique".

(8) Delhaize, "La domination française en Belgique".

Urbici Soler, escultor

Ja fa temps que desitjava ocupar-me de la personalitat artística de l'escultor català Urbici Soler. Ara que he visitat una vegada més el seu taller situat en aquest Buenos Aires, una mica lluny, però, del brogit de la ciutat tan cosmopolita, m'he decidit de presentar-lo als lectors de RES-

Bust de l'escultor H. Blecker, per Urbici Soler

SORGIMENT per tal com aquestes pàgines són el portaven i el tornaven autoritzat d'allò que Catalunya produeix.

Urbici Soler no serà un desconegut pels esperits atents al moviment artístic de la nostra Catalunya. Potser el seu aïllament de l'ambient català propiament dit, i el seu sojorn en terres estrangeres, particularment a Alemanya on En Soler ha viscut els millors dies de la seva vida artística i els pitjors anys de tragèdia bèl·lica, quan Europa cremava de la guerra gran, hauran influït a restar-li personalitat. Avui, però, que les valors intel·lectuals i artístiques tornen a prendre el lloc que els correspon en el món de l'esperit, la figura massissa de l'escultor Soler adquireix relleu propi.

Per allà el 1905 Urbici Soler, un noi encara, va fundar, junt amb altres joves de no menys talent i aspiracions, aquella famosa Agrupació d'Artistes del carrer de Sant Pere més Alt, a Barcelona, i en aquella Acadèmia, lliurement, no supeditats a tendències ni a individualitats, van formar-se un estol de personalitats d'indiscutible vàlua de les quals gran part d'elles gaudeixen avui de renom universal.

En Soler ha executat un gran número de monuments, figures estatuaris que exornen

amb el seu art i el seu estil propi, jardins i palaus. Moltes ciutats d'Europa i d'Amèrica tenen obres amb la seva firma. La veritable modalitat d'En Soler, però, en art escultòric radica en la figura, en el retrat. Allí és on el veiem treballar febrosament prenent amb la mirada encesa les característiques peculiars dels seus models i emmotllant-les en partícules d'argila, matèria que se li esfuma en els dits a mesura que la figura del personatge pren relleu. Els seus retrats són bells i harmoniosos. Tenen tots ells quelcom del foc interior de l'artista que els ha donat forma, i llur semblança adquireix el ritme auster i estàtic de les coses elaborades per a travessar llargues centúries.

En les nostres converses sobre el sentit estètic de l'Art, en particular de l'Art nou, En Soler se n'ha mostrat entusiasta. Qualitat aquesta que descobreix la seva sensibilitat aguda i accessible als corrents moderns.

Recordo que un dia, en una d'aquestes places que embelleixen la ciutat de Buenos Aires, en un lloc frondós els arbres del qual formaven un bell recó de poesia, hi havia un grup escultòric, en marbre, que em va plaure als ulls i, sense deturar-me a l'anàlisi, vaig exclamar: — Bonic això,

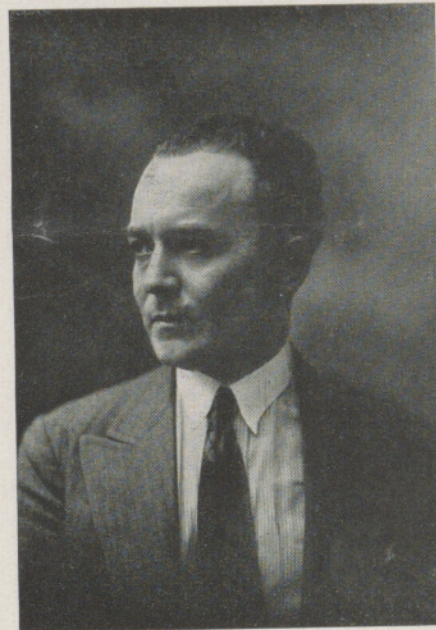

El Cardenal Benlloc, escultura d'En Soler

eh? — I En Soler va respondre: — Calli, home! D'una dona nua a un nu escultòric hi ha tanta diferència com de la nit al dia. Vegi, — afegeix bo i senyalant el grup —

tot relleixa; no hi ha cap punt fort on puguin estintolar-se les formes.

I té raó En Soler, i ho recalcava perquè està convençut que l'artista quan crea no ha de copiar mai el que té davant; és necessari posar a l'obra d'art la part personal que és allò que diferencia una imitació

Urbici Soler

humana d'una creació artística, problema aquest molt complex, sobretot pels que solament tenen ulls.

En aquests moments que el talentós i dinàmic escultor està traçant l'itinerari d'un viatge per diverses repúbliques d'Amèrica amb l'intent de fer un estudi de les diverses races que poblen aquests països i anar després a exhibir les seves obres a les principals ciutats d'Europa, em complac a apuntar el seu nom en aquestes pàgines i a testimoniar-li el meu afecte d'amic, company i admirador, mentre faig vots per a que segueixi victoriosament la seva ruta per glòria d'ell i com a tribut a la nostra Catalunya.

RAMON SUBIRATS.

Si voleu que la llengua catalana imperi damunt totes les activitats del nostre viure nacional, contribuïu a l'obra magna d'educar els infants en l'idioma de la pàtria.

Aquesta tasca d'un alt sentit cultural i patriòtic la realitza l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana.

Feu-vos-en socis!

Les coses essencials

El viatge reial a Catalunya ha posat en descobert, una altra vegada, els sentiments dels nostres opressors envers les característiques de la nostra personalitat racial i nacional.

Que el rei d'Espanya és un furibund enemic de les nostres coses, tothom ho sap. Ell no s'està pas de dir-ho quan li sembla avinent. Solemniament ho va manifestar l'any 1924 davant els alcaldes governatius de Catalunya en recordar-los que ell era descendent d'En Felip V i que la seva major glòria fóra de continuar la política d'aquell rei envers Catalunya.

El que no sabíem era com pensava al respecte el general Berenguer, cap de l'actual govern dictatorial. El fet de portar cognoms catalans — Berenguer i Fuster — i d'haver nascut a Cuba, més aviat ajudava a fer-nos simpàtica la seva persona i a pensar en la possibilitat que fos un home comprensiu i respectuós per les nostres coses.

Tanmateix no ho demostra pas. Ans al contrari. Durant la seva estada a Barcelona ha tingut gestos despectius i frases de menyspreu per allò que ens distingeix com a poble amb personalitat pròpia, específica.

Ell, Berenguer i Fuster, cognoms catalaníssims, descendent, immediat o llunyà, — descendent sempre — de catalans, ha dit que no havia pogut enterar-se del contingut d'un article que li adreçà des de "La Veu de Catalunya" l'ex-ministre Ventosa i Calvell, sobre l'exhibició de la bandera catalana, perquè desconeixia el català.

A part el fet de la seva descendència, aquesta declaració del cap d'un govern, en països normalment constituïts l'incapacitaria per a exercir les funcions inherents al seu alt càrrec. Un president de govern qui desconeix l'idioma que parlen varis milions de súbdits de l'Estat que regeix, no pot mantenir-se decrosament en el seu lloc. A Espanya, però, és diferent. La ignorància del català constitueix una qualitat més en el governant, i la ignorància confessada, com en el cas del general Berenguer, se sol premiar amb algun títol nobiliari.

Ha manifestat, demés, el general Berenguer que desconeixia el decret dit de repressió del separatisme i que una vegada reintegrat a Madrid l'estudiaria.

Heus ací, catalans, com ens tracten. Ni més ni menys que com a país conquistat.

Un règim especial, sempre, de restricció i de repressió; simulant ignorar les nostres característiques, la nostra idiosincràsia.

El fet diferencial, la llengua, els costums, el caràcter, no compten per ells. Els són un destorb, una nosa que cal arreeonar. "Unas mismas leyes regirán para toda la monarquía" van proclamar, però no és així. Catalunya que, desgraciadament, forma part encara d'aquesta monarquia, quan es tracta de drets no les té pas unes mateixes lleis. Per Catalunya els governants espanyols de tot temps dicten lleis especials d'excepció; no per afavorir les nostres particularitats diferencials, com fóra lògic, sinó per a restringir-nos els drets que les lleis generals de l'Estat atorguen als seus súbdits; lleis d'excepció per a humiliar-nos i perseguir-nos; lleis d'excepció per a castigar-nos i envilir-nos, per a imposar-nos la seva voluntat satànica, per a matar la nostra ànima amb la vergonya d'una assimilació impossible.

Les coses essencials del nostre esperit, són les que destorben la seva obra. Cal defensar-les, catalans. Segui com sigui. Amb les dents, si és necessari. I pensar que tot aquest calvari acabaria el jorn que els catalans tinguessin prou pit i prou coratge per a desprendre's d'aquest jou feixue de l'hegemonia espanyola!

C. SOLÀ I VILANOVA.

Les dones en el nou despertar de la Pàtria

De l'esclat a què es lliurava el poble nostre bon punt cregué aflujades les cadenes, els periòdics que ens n'han anat arribant de gairebé tot aquest any ençà, en van plens. Una carta familiar, arran d'això, m'ho referma, amb aquella senzillesa de les cartes familiars:

"... quin despertar més bell de Catalunya i Espanya! Tot el jovent s'ha desvetllat; a moltíssimes poblacions s'han constituït grups de cultura formats per jovent qui paga una quota per fer venir conferencians que els intrueixin en diverses matèries. A X***, ja s'està organitzant i hi ha molt d'entusiasme. Es preveia l'alegria del poble en desfer-se del jou que l'oprimia, però no com ha estat. Els dictadors de cada poble no s'han mort corporalment però moralment sí."

Val a dir, que l'ullada de sol fou de cop viva. No és estrany que se n'il·luminés la gent dels pobles; el daler del respir era tan natural! No és estrany, perquè aquells mateixos senyors qui prenien, novells, les regnes de l'Estat que ens oprimeix, els nous dictadors, que amb ànim més benèvol entraven a la palestra, també creien poder deixar més lliures els seus súbdits. Ja veiem com damunt d'ells una voluntat absolutista planava, i hagueren de reduir la visió de llurs panorames albirats.

I heus ací, pel que toca a l'actuació, bellíssima, de les nostres germanes, suara. Tot just en els temes aquells de l'enquesta: "On va la joventut?..." que a *La Publicitat* de Barcelona apareixien, un impacient jovecencell un dia havia afirmat que, fora de Rosa Maria Arquimbau, la novella escriptora, i de la genial Víctor Català, "cap més dona hi havia a Catalunya". Unes altres firmes femenines li eixiren a l'encontre per a reptar-lo de l'agosarada tesi. I així les coses, en una espontaneïtat que els esdeveniments per si mateixos portaven, es manifestava l'esclat de les dues centes cinquanta mil firmes femenines, a favor dels presos polítics i socials i dels exiliats; del moviment de tots els estaments, en tota la nostra terra; homes i dones, en una sola voluntat i en una sola cabdal afirmació.

Venia, llavors, la defensa de la llengua catalana en la secció "Les lletres" de *La Publicitat*, per Na Carme Pi Vidal.

Una carta valentíssima, contra tots aquells qui en les llurs activitats no usen la llengua nostra; proposa boicot "a les cases comercials, indústries, col·legis, institucions religioses, diaris, etc., que no retin culte degut a la llengua catalana".

Sembla que encara hi ha força delinqüents d'aquest pecat entre els nostres ger-

mans de pàtria, malgrat que hi hagi entre ells persones que donin la nota de catalanistes en la llur actuació pública. És trist de reconèixer-ho, i és clar que aquest defecte no té atenuants; s'ha d'aplaudir i secundar el gest de Na Carme Pi Vidal; tot mitjà coercitiu envers aqueixa manca de conseqüència pot ésser plausible. No val a claudicar quan s'ha pogut hom captenir de l'heroisme de molts dels nostres germans; quan hom veu que no es plany l'esforç per a la redempció i quan no és més que inèrcia i droperia semblant mal.

El jove Josep M. Boixareu, qui digné que Rosa Maria Arquimbau i Víctor Català eren les úniques dones que hi havia a Catalunya, devia "sortir-se'n amb les mans al cap" de la rèplica sense precedents que sense pensar se li venia sobre. Jo li perdono la lleugeresa, perquè és filla del seu zel; le'n felicito; val més això que moltes altres coses contràries a aquest sentiment i que a la nostra terra es fan imperdonables, com les que Carme Pi Vidal assenyalava, per exemple.

Però haig de dir-li a En Boixareu que va oblidar-se d'algunes ànimes joïells de la nostra pàtria; ell deu saber que per amor a ella, algunes noies foren arrestades en els primers temps de la dictadura; que durant aquests set anys, jo puc donar-li

noms, de noies, qui, diligents, han mantingut un estol, s'han turnat en el treball; per fer arribar cartes, periòdics, llibres, aliments, i cordialitat, als nostres presos en llurs cel·les; aquests presos per als quals un poble enter s'ha aixecat per demanar la llibertat a llur favor.

Cabdals personalitats d'aquestes animetes gentils que han treballat a l'ombra de llur amor sant, no podríem oblidar-nos de la nobilíssima dama Roser Pino de Cervera, animadora del Comitè Femení Pro-Amnistia, i la gloriosa dibuixanta i escriptora per a infants, Lola Anglada, qui féu una exposició a la Sala Parés (Establiments Maragall) dels seus dibuixos i llibres a favor dels presos i exiliats.

Ací a Amèrica, van ja uns quants anys que les nostres germanes catalanes i algunes argentines simpatitzants amb la nostra causa, aconsegueixen deures sagrats així mateix avinents. Es manté encara l'estol de "Comitès Pro Presos i Exiliats", en les diverses poblacions on es fundaren, malgrat que són alleugerides aquestes responsabilitats; sabem que no és acabada la tasca, i que l'esclat d'alliberació que ha gaudit recentment Catalunya, no ha estat, per

dissort nostra, res més que una ulladeta de sol i que la lluita no minvarà per ara. Tot el panorama polític d'Espanya i tot el panorama polític de Catalunya no denoten altra cosa.

Jo no li respondria pas a En Boixareu, perquè no cal, que són glòria de la terra catalana, l'encisadora Maria Antònia Salvà, amb les seves lluminoses poesies. Fins ara no s'ha pogut publicar aquesta, d'ella, que eserigué en ocasió d'efemèrides històrica i que la censura havia prohibit:

A L'ALT EN JAUME

Ton poble som, i amb fe lleial
servem la llengua del casal
que amb la tempesta més s'abriva;
que fou pels avis "morta-viva"
i és per nosaltres immortal.

Na Clementina Arderiu, la subtilíssima poetessa nostra, autora de varis llibres; Na Maria Teresa Vernet, novel·lista; Na Carme Monturiol, dramaturga; que no s'oblidi de les que han elucat els ulls i ens han deixat els seus llibres i les seves obres per testimoni del seu pas eminent entre nosaltres, tals com Na Dolors Montcerdà de Macià, Na Maria Josefa Massanès, Na Victòria Penya d'Amer; tantes d'altres! I

aqueixa gran patriota, mare espiritual nostra, la poetessa N'Agnes Armengol de Badia; que no s'oblidi de les filàntropes catalanes, de les quals és eminent figura la senyora Bonnemaïson de Verdager; de les eminents mestresses qui per no cedir hagueren de deixar llurs llocs quan l'adveniment de la primera dictadura: Na Leonor Serrano de Xandri, per model, ni de totes les catalanes de sana consciència i bona voluntat, que de totes aqueixes modalitats morals es compon un poble.

Poc s'hauria guanyat, però, si la consciència més entusiasta no estés ferma en el cor de totes les catalanes que acaben de posar tan alt el nom de la nostra pàtria. I que no tractessin de tenir ben presents els deures que amb l'avenir i amb la mateixa consciència de cadascuna d'elles, de totes nosaltres, tenim contrets. Moltes germanes nostres s'hauran despertat, per a ajudar-nos, en aquesta bella avinentesa. Beneït moment sia! D'altres s'hi adormiran de nou, en el benaurat *dolce far niente* que no és pas mal exclusiu de nosaltres, sinó d'arreu del món. És llei dels defectes humans que així sigui.

NÚRIA MONTSENY.

Extensió cultural del Casal Català

Amb la visita col·lectiva efectuada a la Super-Usina de la «Chade», al Port Nou, el Casal Català de Buenos Aires ha iniciat una nova sèrie d'excursions altament instructives, la primera de les quals ha obtingut l'aprovació entusiasta dels seus associats, com ho demostra la present fotografia en la qual solament es veu una part de la concurrència que hi va assistir.

Nacionalisme i comunisme

Som nacionalistes catalans i separatistes a ultrança, però també som comunistes amb el mateix abrandament. Per què? Senzillament, perquè comprenem que no s'ha d'ésser egoista i que cal viure de cara al món. Si lluitem per la llibertat de la nostra pàtria no hem de deixar de banda els problemes que afecten la humanitat entera. Altrament també creiem que amb el triomf del comunisme vindrà l'alliberació de tots els pobles.

Algú objectarà, potser, que a Rússia les coses no van pas com fóra de desitjar. Tanmateix, qui això digui no tindrà en compte les circumstàncies úniques d'aquell poble sotmès, fins fa pocs anys, a l'opressió i esclavitud més humiliants, i que ha donat el salt immens del tzarisme al règim del soviètic i ha hagut de plantar cara a tota l'Europa burgesa que l'havia sitiada per fam. I creieu que és poc refer un país tan immens bo i lluitant contra el bloqueig de l'Europa enemiga?

Entràrem al comunisme, després d'haver-lo estudiat a fons, convençuts que ell redimirà la humanitat i farà possible la llibertat per a tots els pobles. Hom diu que no reconeix fronteres, però ningú no pot

negar el respecte que té als costums i a la manera especial d'ésser de cada poble.

Catalunya és un país liberal per naturalesa, però la majoria dels seus fills quan, individualment, la part econòmica de la vida els és propícia, es tornen egoistes i conservadors. Això fa que les legions separatistes no siguin més nodrides. I hem de pensar que mai no seran els burgesos qui s'alçaran a alliberar la pàtria. En canvi, quan la vegin lliure voldran fruir els avantatges que la sang i l'ardiment dels altres hauran aconseguit. No oblidéssim, tampoc, que el pagès i l'obrer catalans, de tendències sindicalistes i comunistes, temen que un Estat català lliure no fos sinó un altra organització burgesa. Cal donar-los enterent el contrari.

No us faci por, catalans separatistes, el comunisme, car d'ell serà el futur proper de la humanitat: De l'esclavatge al feudalisme; del feudalisme als drets de l'home, i dels drets de l'home a la justícia social i humana que és el comunisme, el món va seguint una gradació de perfeccionament i dignificació.

C. GUTERES.

Xile, maig de 1930.

Després de tot...

(Conte).

Hi ha homes que, en néixer, sigui pel que sigui, ja porten, com si diguéssim, allò que seran al llarg de llur existència, per dilatada que se'ls presenti. El Vivot, que va venir al món potser en un signe gens adient per a la vida, pot catalogar-se dins dels rengles dels que no tenen sinó una mínima habitud falaguera per fer camí i no caure en pecat de contricció.

La seva vida d'acció, a dir veritat, no té res a veure amb allò que és la seva vida íntima. Per a esbrinar-hi una mica, més aviat caldria no furgar-li la consciència, perquè, fet i fet, ell, si ha arribat allí on els homes creuen que existeix un límit que mai no s'ha de depassar, ha estat impel·lit per les circumstàncies malastrugues que l'han corporès.

Els amics, que sempre l'havem tingut per un home disposat a tot per tal de sortir bé de les contingències que a un hom poden presentar-se-li, ens va costar de creure que s'accontentés amb la jugada tèrbola que viu en aquests moments.

El Vivot, que se sàpiga, encara no ha donat un pas per a sortir del drama en què es troba. Diria's talment que, la mateixa tragèdia, el fa un ésser amb els nervis afluiats; com si, la magnitud paorosa de la seva significança, en presentar-se-li una, l'hagués deixat en els mateixos llims...

Per això el seu procedir ens té intrigats. Nosaltres voldríem que demostrés d'una vegada que ell és ell. No és propi que, després d'haver estat gairebé inflexible amb moltes de coses que no li anaven ni li venien, ara que li ha arribat l'hora de demostrar, amb tota la força que dona la raó, el seu tremp ètic, s'estima potser més passar per un home que fa pública la seva claudicació.

—Què voleu que faci?...

Aquests quatre mots dits com ell solament sap fer-ho, a nosaltres que som una colla d'homes indulgents, ens han fet l'efecte que han estat una evasiva... Si el Vivot fos en realitat un amic amb tots els atributs, això s'hauria guardat ben prou de dir-nos-ho. Perquè, d'ençà que vàrem conèixer la seva diguem-ne tragèdia no l'havem abandonat un sol moment. Si ho haguéssim fet, ens sembla, hauríem comès una d'aquelles accions que són reprobables fins al capdamunt.

En canvi, ell troba gust a fer més foseca la seva actitud envers nosaltres. Tant és així que, quan ens reunim, el primer que fa és dir-nos que no val la pena d'encaparrar-s'hi per coses de tan poca importància...

—Què en treuria si jo ara us posés en antecedents?... Vosaltres, ja sé que us basquegeu per fer-me oblidar el meu torb. No. Això no té gaire interès, segons la meua

manera d'entendre...

En veritat que, en expressar-se així, davant nostre, ens vénen intencions de bescantar-lo i dir-li'n un raig d'aquells que fan tronar i ploure. Però sempre optem per deixar-lo esbravar...

—Si jo fos un home de sentiments vulgars, sense allò que se'n diu discreció, ja faria molt de temps que l'hauria liquidat aquest assumpte... Veieu: i això, a mi, no hi hauria ningú que pogués privar-m'ho: m'assisteix tota la raó! Perquè no tots estem en condicions de poder obrar amb la llibertat de què jo podria fer ús... Demà mateix, ara que volgués, podria fer-me justícia. Sí, per les meves pròpies mans! Però jo no ho faré, això, no... El caràcter que Déu m'ha donat... Ah, si els meus sentiments no fossin tan treballats!...

I això, tot plegat no és sinó fugir del fil de la conversa. Ell sap a bastament que nosaltres coneixem fins als més mínims detalls el seu drama. Val a dir-ho: diem drama per no donar-li un altre nom. Perquè, si anéssim a cercar tots els antecedents i sospeséssim l'actitud insòlita del Vivot fent abstracció de l'amistat que ens hi obliga, forçosament li hauríem de fer veure que, de plagues, tots en tenim prou, quan es tracta d'engegar facècies per fer rure...

—En sembla mentida que encara no us hàgiu adonat de la meua situació... Parlem clar! Us penseu que un home, així com així, ha de fer un acte renyit amb la lògica?... Sabeu que la meua dona se n'ha anat amb un altre... En compte: la meua dona!... Però, això, no és res... Feu-vos càrrec que jo estés convençut que, un dia o altre, m'hauria de deixar... Que n'estava tan segur com és ara creure amb la vostra amistat...

Ens hem mirat tots, sorpresos de la sortida que ha tingut el Vivot. És cert que l'esperàvem aquesta confessió. Però d'aquí a suposar que ens hauria de fer-la tan aviat hi havia un bon tros.

—Estic segur que si ara us diguéssim que no li tinc rancúnia, a la meua dona, no em creuríeu... Sí, perquè hi ha homes, com per exemple jo, que aquestes coses les compten com a simples accidents... Res: que si un hom s'hi veu comprès, és bo que faci com aquell que ja ho esperava...

En bona veritat que, tal com porta la conversa, hi ha motius sobers per a dubtar del seu cap... El Vivot, tanmateix fa la impressió que parla serè. Això és fàcil de constatar, puix quan un home se'n va per la tangent se li nota de seguida.

Però, la seva tranquil·litat absoluta davant l'insòlit fet de la fugida de la seva dona, dona lloc a fer mil conjectures... Perquè, a nosaltres, amics de tota la vida del Vivot, no ens plau gaire que faci una incursió per la fantasia...

—Ho veieu com el meu cas us interessa! És inútil voler dissimular... Quan a un

home li passa algun entrebanc dels grossos, fins els mateixos amics troben gust a despullar-lo... Per què cal·leu?... Apa! Dieu-me què podria fer! Doncs jo ja vaig pensar-ho des del primer moment. No vaig deixar-me portar pels instints... I no sóc dels més flonjos, em sembla... Perquè, vosaltres sabeu tan bé com jo, que en certes ocasions he donat proves d'ésser home complet... Així que, sospeseu el sacrifici que he hagut de fer per no caure com un vulgar desorbitat... El temps em donarà raó. I els meus ulls veuran coses potser una mica estranyes, però jo tindrè la immensa satisfacció de posar al seu lloc allò que m'interessa... En aquest cas és la meua dona. Que corri tant de món com vulgui!... Que faci esbojarraments!

Nosaltres, fins a cert punt, no volem que ens digui aquesta mena de penjaments. La seva vèrbola, que ha començat només insinuant, ara ja s'ha tornat frenètica, sense cap fre.

—Jo m'he convençut que els homes havem de fer allò que més ens convingui... Vull dir que, ara com ara, no m'interessa el que pugui ésser la meua dona. Sé que no em fa gens d'honor, que l'han vista no sé per on... Tot plegat això no interessa a ningú! L'únic que podria arrufar el nas sóc jo: no ho faig. Sabeu per què? Doncs, perquè, després de tot, jo sóc el seu marit; i això sol és prou per lliurar-me de qualsevol explicació! Ja ho haveu entès, ara?

S'ha aixecat de la cadira i, sense cap mena de compliment, se n'ha anat.

Totjust ara comprenem que el Vivot, potser, està més enllà del bé i del mal. Un home una mica estrany, al capdavant...

J. GRAU-ELIES.

El pial (*)

(De Lola S. B. de Bourguet)

En oberta espiral és la llaçada estesa, i xiula enlaire. Hom diria que és una serp immensa que voldria ferí el cel blau amb una fuetada...

Raude i vibrant, el formidable tret corre a la bèstia en ràpida carrera, i amb un hàbil impuls, ja presonera pel peu, un formidable braç l'ha fet.

Crida llur fonda joia el paisanatge; l'heroi regira el seu corser salvatge mentre al cinyell ajusta el seu coltell.

I de la tarda als enrogits vesllums, el pialador, amb superbiós fums, reclama, com un bronze, l'escambell.

G. B. L., trad.

(*) En les escenes camperoles argentines, el llaç de corda per a travar les potes de l'animal que hom vol agafar.

Els llibres

RIMES NOVES, d'Enric Bose i Viola

Aquest poeta empordanès va aplegar, fa tres anys, la seva producció de vint anys: i en féu un llibre: *Exaltacions i paisatges*, el qual, prologat per Gabriel Alomar, va constituir un veritable èxit.

D'allavors ençà En Bose i Viola ha escrit altres versos. Són els que conté el seu llibre "Rimes noves". Hi retrobem l'autor d'*Exaltacions i paisatges*, però no l'hi veiem superat. Crèiem que en un nou llibre En Bose i Viola evitaria certes llibertats poètiques i certes rimes que vint anys enrera encara es toleraven. Tanmateix no ho ha fet i és una veritable llàstima tractant-se d'ell, d'un poeta notable i d'un escriptor culte. Fer rimar amor amb dolor, dur amb pur, cor amb rigor, etc., i escriure per el en comptes de pel, entre altres descurances, no són pas coses acceptables en el temps d'ara, de normalització lingüística i de plenitud poètica.

A part aquestes brosses, hi ha en *Rimes noves* algunes composicions dignes de re-

tenir, tals com "Nuditat", "Capvespre", la que dona títol al llibre, "Poema" i, per damunt de totes, la que ens complavem a transcriure:

INQUIETUD

Esperit: la tenebra pregona,
incansable, cruel, invisible,
el core, furga de la desplaença.

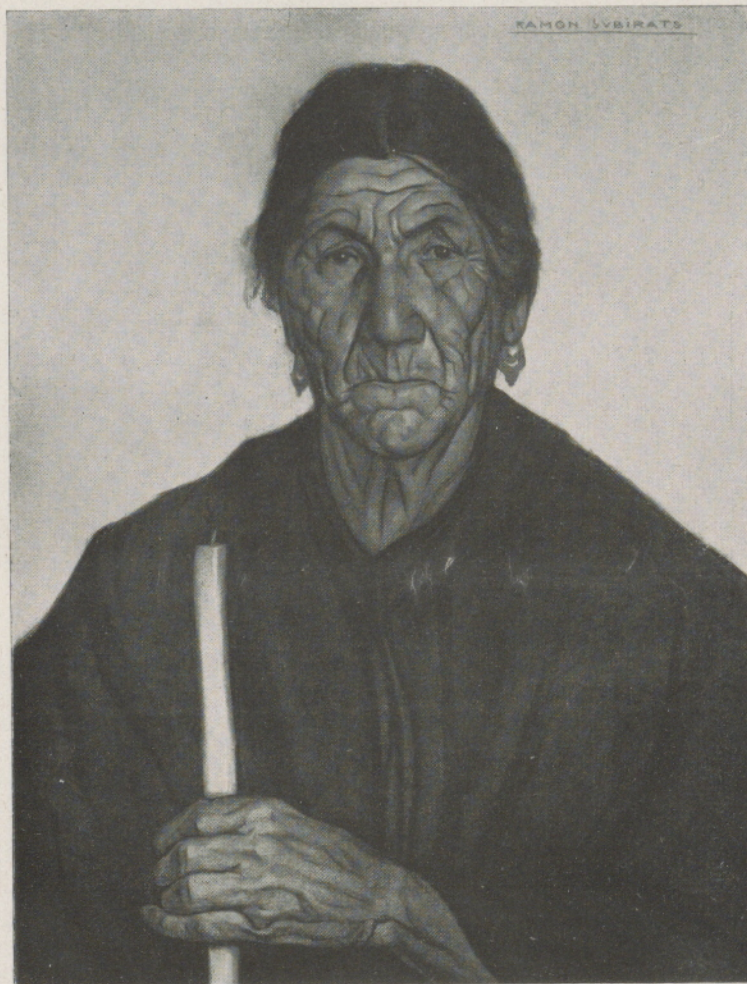
Quin sentit bategava en les aures
que amoixaven el front i la hirsuta
cabellera rebel de ma testa?

Quin misteri servaven les roses
que la meua mirada avespaen
i endolien el cor de blaneses?

Quina mà traïdora escorria
en mon beire, comblat de quimeres,
el verí de les seves fal·làcies?

Quina estrella per mi brillaria
amb somriure de fembra felina
per deixar-me sens nord ni guiatge?

N.

"La pelegrina", una de les últimes obres al carbó executades pel vigorós artista català Ramon Subirats, qui inicia ara un romiatge d'art per diverses repúbliques americanes.

De les reials jornades

La lliçó de l'experiència.

Arran del viatge dels reis d'Espanya a Catalunya i amb el fi que el nostre poble els rebés bé, es van fer, per part del govern, innúmers declaracions d'afecte pancer envers les coses catalanes, sobretot aquelles que més afecten els nostres sentiments patriòtics: la bandera i l'idioma.

El senyor Maluquer, carregat de bones intencions i amb una dosi de bona fe extraordinària, va creure que, tanmateix, les paraules del govern i del seu rei tindrien efectivitat. I va preparar al poble català a rebre la bona nova: La bandera catalana tornaria a flamejar lliurement en els edificis públics i arreu de Catalunya. La voluntat reial era prou gran per permetre-ho com una demostració d'amor envers el nostre poble. El decret de repressió elaborat per la dictadura i sancionat pel rei també desapareixeria i àdhuc, probablement, es restituiria la Mancomunitat.

Davant d'aquestes perspectives la Lliga Regionalista, monopolitzadora del cofoisme, va entaular diàleg amb el govern. Hom diu que reclamava l'efectivitat prèvia del dret d'engarbar la bandera per tal d'organitzar una gran manifestació pública a base de llustrina i a honor dels reis en arribar aquests a Barcelona. Després es continuarien les gestions encaminades a obtenir l'abolició dels decrets restrictius, etc.

Què va passar? No ho sabem. El cert és que els reis d'Espanya van arribar a Barcelona davant la indiferència del nostre poble i van passar pels carrers de la ciutat acompanyats del seu particular seguici i de les autoritats de reial ordre. La multitud en fou absent, totalment. Les representacions populars no hi eren, ni àdhuc aquelles que donada llur característica especial, com la regionalista, ningú no hauria trobat estrany que hi haguessin fet acte de presència.

Quecom hem guanyat. Set anys enrera la Lliga no hauria pas demanat l'acompliment previ de les promeses per organitzar una rebuda als reis d'Espanya. Tanmateix l'experiència adquirida (veritat, senyor Puig i Cadafalch?) ens ha servit per no caure una vegada més en la candidesa de creure en les paraules i els propòsits del rei d'Espanya i dels seus governants envers Catalunya.

El senyor Maluquer insisteix.

El president de la Diputació barcelonina, però, no es va donar per vençut. Arribats els reis a Barcelona, ell va continuar les gestions encaminades a obtenir l'autorització necessària per a poder exhibir la bandera catalana.

El rei i En Berenguer el portaven content i enganyat. Es veu que l'un s'exce-sava en l'altre. El rei li deia que per ell no hi havia inconvenient, i En Berenguer manifestava que no s'oposaria a la voluntat reial. Mai, però, el senyor Maluquer no pogué reunir-los per tal d'adquirir-ne el parer conjunt. D'ací les notes i declaracions del senyor Maluquer anunciant l'autorització de l'ús de la bandera per l'endemà. I l'endemà unes declaracions del general Berenguer li augurien la festa. Pobre senyor Maluquer! Ell tan sincer, tan voluntariós, tan cor obert! Ell qui endut pel fervor monàrquic no tingué empatx anys enrera a abdicar dels ideals que informaven les doctrines espúries de la vella "Unió Catalanista" a la qual pertangué, i dels articles publicats amb la seva signatura damunt les planes de la gloriosa i històrica "Renaixença"!

Pobre senyor Maluquer, com s'ha de veure a les seves velleses!

Reconeixem que la seva posició, sense ésser compromesa, no és pas d'aquelles que més plauen al poble, el qual prefereix sempre les actuacions dretureres. El senyor Maluquer hauria tingut una comesa més brillant si realment l'actual govern de l'Estat a què està sotmesa Catalunya fos un govern de transició, com s'havia dit. Els fets, però, diuen ben clar que el govern Berenguer és la segona part del règim dictatorial implantat pel rei d'Espanya el 13 de setembre de 1923, règim que persisteix i que ens sembla que n'hi ha per temps.

Si el senyor Maluquer és home, com creiem, de conviccions; si, malgrat el seu monarquisme, manté en el cor la flama viva de la seva antiga catalanitat; si és home de sentiments abans que polític al servei de la monarquia, no tardarà don Joan Maluquer i Viladot a dimitir el càrrec que, per voluntat del govern, exerceix de president de la Diputació de Barcelona. Arribat en aquest cas, tingui segura la gratitud dels catalans pel seu gest noble, cívic i, per damunt de tot, patriòtic.

Manifestació eloqüent.

El divorci entre el poble català i els seus reials hostes va demostrar-se clarament el dia que va jugar-se a l'estadi de Montjuïc el partit de fútbol, final del campionat d'Espanya, entre el Real Club de Madrid i l'Atlètic de Bilbao.

Les preferències de la multitud eren per als bilbaïns ja abans que el partit comencés. Aquests representaven un país germà en esclavatge; els madrilenys representaven els nostres opressors. L'elecció no oferia dubte. Oi més presidint la festa un madrileny de la talla d'En Llapissera.

Ja en entrar els equips es posà de manifest la parcialitat del públic. Els del Real foren rebuts amb una forta xiulada. Els bascos amb una gran ovació. Parcialitat lògica perquè representava la protesta d'un poble esclau contra el seu dominador i un acte d'afectuosa companyonia envers els que, com nosaltres, sofreixen persecució i esclavatge d'una mateixa tirania.

A mesura que el partit es descabdellava més s'intensificava la simpatia del públic català envers la representació esportiva de Basconia, sobretot davant el joc brut dels madrilenys, els quals posaven en pràctica tota mena de recursos il·lícits per a triomfar.

El rei, roig com un perdigot, seguia les incidències de la lluita amb el cor sospès, anhelant la victòria dels seus conciutadans. L'actitud del públic, favorable a l'Atlètic, l'enutjava visiblement. Però el seu enuig comblà la mesura en acreditar-se els bascos el gol de la victòria. Aleshores l'entusiasme del públic no trobà fre. El camp fou envaït per milers i milers d'ànimes que aclamaven el triomf de l'Atlètic, i portaven a coll els jugadors bascos. Hi hagueren visques i crits subversius.

La força pública hi hagué d'intervenir, car els incidents entre catalans i espanyols començaven a adquirir espectes de gravetat.

El rei i la seva descendència s'escapoliren com pogueren d'aquella contundent demostració de... simpatia.

V. C. I.

LA PERPINYANA (prop de Banyoles).
Mas de Santa Eulàlia
(Fotog. Ressorgiment, per Barnils)

La Pàtria

P.—Quin és el deure polític més fonamental?

R.—Estimar la Pàtria.

P.—Quina és la Pàtria dels catalans?

R.—Catalunya.

P.—Té cap fonament la distinció entre "Pàtria petita" i "Pàtria gran"?

R.—No cap; l'home té una sola Pàtria com té un sol pare i una sola família. Co que generalment s'anomena "Pàtria gran" no és sinó l'Estat compost de diverses agrupacions socials, que tenen la condició de veritables pàtries.

P.—Espanya no és, doncs, la Pàtria dels catalans?

R.—No és més que l'Estat, o agrupació política a la qual pertanyen.

P.—Quina diferència hi ha entre l'Estat i la Pàtria?

R.—L'Estat és una entitat política artificial, voluntària; la Pàtria és una comunitat històrica, natural, necessària. L'Estat és obra dels homes; la Pàtria és fruit de les lleis a què Déu ha subjectat la vida de les generacions humanes.

P.—Quin exemple de la història contemporània fa palpables aquestes diferències?

R.—El de Polònia. L'Estat polonès morí quan els exèrcits d'Austria, Rússia i Prússia esquarteraren Polònia; però Polònia continua, i continua essent l'única pàtria dels polonesos.

P.—Què és, doncs, la Pàtria?

R.—La comunitat de gentes que parlen una mateixa llengua, tenen una història comú i viuen agermanades per un mateix esperit, que segella amb alguna cosa d'original i característic totes les manifestacions de la seva vida.

P.—Com ha d'ésser mirada Catalunya?

R.—Com la llarga cadena de generacions unides per la llengua i tradició catalanes, que es van succeint en el terra que avui ocupem nosaltres.

P.—Quina conducta hem de seguir, doncs, els catalans?

R.—Unir-nos tots i exigir amb dignitat i energia el que de dret ens pertoca.

P.—Quina frase famosa resumeix les nostres aspiracions i ve a constituir el lema de la nostra bandera?

R.—Catalunya per als catalans.

E. PRAT DE LA RIBA.

N o t í c i e s

* CONFERENCIA I AUDICIÓ

El mestre Ernest Sunyer va donar una conferència en el saló d'actes del Casal Català la vetlla del dissabte dia 31 del propassat maig.

El tema que escollí fou "La dansa nacional catalana", resum històric de l'origen i desenvolupament de la sardana fins a l'època actual.

En forma clara En Sunyer va presentar-nos el seu treball i el sabé ordenar de manera que tothom en còpsés l'interès. D'En Pep ençà ens dóna idea de l'evolució soferta per la nostra dansa citant mestres i executants, analitzant estils i formes fins a arribar als moderns autors com Garreta, Toldrà, etc., els quals li han imprès noves modalitats que són l'admiració dels entesos i fan que de la plaça la sardana envaeixi les sales de concert.

Es detingué especialment a estudiar la forta personalitat del mestre Morera, les sardanes del qual tenen un sabor de catalanitat inconfusible.

Per tal d'il·lustrar més l'auditori el mestre Sunyer intercalà en el seu treball l'execució de sardanes de diferents estils i èpo-

ques. En tingué cura el mestre Juli Floriani, qui les interpretà al piano.

Després de la conferència un trio compost pels senyors Maguer, Estil·les i Sunyer, violí, violoncel i piano, executà sis sardanes, les quals foren ballades per un bon estol d'entusiastes.

Fou una vetllada molt agradable. El públic va aplaudir càlidament el conferenciant i els executants.

* ARTISTA QUE TRIOMFA

Ens complavem a remarcar l'èxit de crítica que acaba d'obtenir el pintor F. Pascual-Ayllón, compatrici nostre, amb la seva aportació d'enguany al Saló d'Aquarellistes, de Buenos Aires, suara clausurat.

El crític del diari "La Nación" féu de les obres d'En Pascual un conceptuós elogi, sense regateigs ni reserves.

* NOVA ENTITAT CATALANA

Del Chaco ens arriben notícies segons les quals aviat quedarà constituïda a Presidència Sáenz Peña una entitat amb el nom de Casal Català.

Entusiastes elements d'aquella població, catalans amics nostres, hi treballen, havent-

se constituït una Comissió Organitzadora la comesa de la qual està molt avançada.

El nou Casal sembla que seguirà els corrents patriòtics normals, ço és: de catalanitat íntegra.

* L'OBRA DE LA PROTECTORA

La C. D. de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, ens demana la publicació de la seva Memòria i Balanç corresponents al darrer exercici. Ens complavem a transcriure'ls.

La Memòria, signada pel secretari Josep Payró, diu així:

"Benvolguts consocios: D'acord amb la pràctica establerta, passarem a donar-vos compte de la vida d'aquesta Comissió Delegada des de la darrera Assemblea.

Durant aquest període pocs novetats s'han produït. Ens complavem, però, a fer constar que els dos festivals que a pree d'aquesta C. D. van celebrar el Centre Català i el Casal Català a profit de les Colònies Escolars que sosté la nostra benemèrita Associació a Catalunya, van obtenir un bon èxit, no solament mirant-ho pel càlcul artístic, ans també sota el punt de vista material. El primer va donar un resultat de \$ 328.—. El segon va produir \$ 251.15.

En el mateix espai de temps han fet donatius de llibres: el doctor J. M. Xammar, en nom de l'escriptor Josep Pla, una quantitat d'exemplars de la seva obra *Rússia*, i el senyor H. Vila i Vallès, en nom de l'editor senyor Ràfols, d'uns exemplars de l'*Almanac de la Sardana* i de l'*Almanac de Catalunya*, els quals foren venuts en els dos festivals abans esmentats. També del consoci senyor Angel Boixader vam rebre unes peces de cinta catalana. Vagin als generosos donants les nostres més efusives gràcies.

El número de socis d'aquesta C. D. era, en fer-nos-en càrrec nosaltres, de 150, nominals. Actualment som 110, efectius.

De l'estat econòmic vos en donarà compte el caixer, i, com veureu, malgrat tot, ens ha permès de fer dues lliurances: a l'oficina de París la una; a Barcelona l'altra.

Les notícies rebudes darrerament de Barcelona són de data coincident amb la caiguda de la Dictadura que per espai de més de sis anys ha tingut la nostra pàtria lligada de mans i peus, la qual cosa ha fet que la nostra Associació no pogués actuar lliurement. Desaparegudes, en part, les traves que existien, esperem properament noves més falagueres referent a la seva actuació.

No volem acabar aquestes mal girbades paraules sense recomanar-vos de continuar amb el vostre entusiasme al sosteniment de la Protectora, ensems que us preguem d'aportar nous socis per tal de veure si l'any propinent podem donar compte d'haver doblat, almenys, el número dels actuals."

El moviment de Caixa, signat pel tesorero Josep Cabré, és el següent:

ENTRADES

Ròssec de l'exercici anterior . . . \$	132.—
Rebut de Del. de l'Interior . . . "	64.—
Donatius diversos "	678.75
Quotes cobrades "	1.004.50
	\$ 1.879.25

SORTIDES

Impresos \$	70.15
Despeses de Correu "	21.05
Girat a París, Lletres franceses 2.000.— "	185.85
Girat a Barcelona, Lletres pesetes 2.000.— "	658.80
Comissions de cobrança "	98.05
	\$ 1.033.90

RESUM

Total d'Entrades \$	1.879.25
Total de Sortides "	1.033.90
EXISTENCIA EN CAIXA . . . \$	845.35

* SERVEI GRATUIT DE PREMSA

Aquesta iniciativa establerta tal com vam anunciar en el número proppassat, ha estat entusiastament acollida pels nostres lectors.

Les publicacions que ens han estat sol·licitades i que havem servit, són les següents: "La Publicitat", "La Nau", "Mirador" i "La Rambla de Catalunya", de Barcelona; "Pla i Muntanya", de Balaguer, i "Gasetta de Vilafranca".

Recordem als nostres subscriptors que, ultra les esmentades, podem servir "Revista d'Igualada", "Oe", de Tolosa; "L'Avi Muné", de San Feliu de Guíxols; "Vida Lleidatana" i "Lleida"; "Diari de Mataró"; "Sol Ixent", de Cadaqués; "La dansa més bella", de Figueres, i "La Sardana", de Barcelona".

Ens cal advertir només que no servirem mensualment més d'una de les publicacions disponibles.

* JOSEP M. ROCA ÉS MORT

Metge i historiador, patriota i home de ciència, el doctor Josep Maria Roca, suara traspasat a Barcelona, era una personalitat reconeguda.

Fou president de la "Unió Catalanista", de l'"Ateneu Barcelonès" i del Tercer Congrés de Metges de Llengua Catalana. Per arribar a l'exercici d'aquestes

tres presidències era necessari posseir qualitats i talent excepcionals. Ja no ens cal dir res més per demostrar qui era el doctor Josep Maria Roca.

Feia anys que no actuava públicament. Les seves activitats es reduïen a l'exercici de la seva professió i a estones es lliurava a la passió que sentia per als estudis històrics.

Mor el venerable patriarca a una edat avançada, voltat del respecte i l'admiració del nostre poble.

* LA FONT DELS CATALANS

La Comissió d'Homenatge que presideix el senyor Ramon Escasany ha rebut de l'Intendent de Buenos Aires, senyor Cantilo, una expressiva nota comunicant haver acceptat l'ofrena que els catalans fan a la ciutat, consistent en una font de marbre, obra del genial escultor Josep Llimona.

El comunicat del senyor Intendent de la capital està amarat d'afecte envers la col·lectivitat catalana.

L'emplaçament de la Font dels Catalans es farà en el Parc Rivadavia, construït de poc, com és sabut, en els terrenys de la històrica Quinta Leziea.

Ara falta solament el requisit del Consell Deliberant acceptant l'ofrena i autoritzant-ne l'emplaçament.

TALLER DE JOIERIA

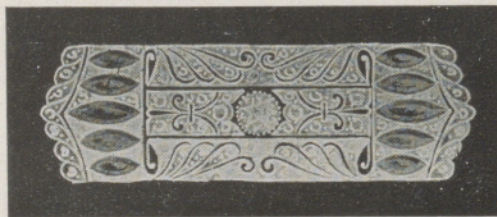
Esmeralda 342

U. C. 35, Libertad 3433

Assortit complet
d'alhages de totes
classes a preus
d'ocasió.

ACORDEM
CRÈDITS

Perles
ROSSE GIOR
la millor imitació coneguda.

Gran Assortit en:
**COLLARETS
SAUTOIRS
POLSERES, ANELLS, etc.**

Ens complavem a fer saber als nostres clients i al públic en general que ens havem traslladat al carrer **ESMERALDA 342**, on restem a llurs grates ordres.

CONFITERIA CATALANA

CERRITO, 143

U. T. 38, MAYO 4561
C. T. 2918 CENTRAL

BME. MITRE, 2248

U. T. 47 CUYO 0909
C. T. 2919 CENTRAL

SARMIENTO, 850

U. T. 35, LIB. 1572
C. T. 2920 CENTRAL

Festes de Sant Joan i Sant Pere

*Recomanem per aquestes diades tradicionals
de la nostra terra les saboroses*

Coques de Pinyons

Acabem de rebre els deliciosos vins

MALVASIA de SITGES i MOSCATELL de SITGES,
dos productes genuïnament catalans

No deixin de provar la

XOCOLATA "OMS"

a l'estil català

Xampany Codorniu

"La Casa de los Tornillos"

Tot allò necessari per a
Foradar, Roscar i Rectificar

CARGOLS de FERRO BULONS per a AUTO-
i BRONZE per a ME- MOBILS de TOTES
TALLS. FILFERRO d' — MARQUES. —
ACER per a RESSORTS. FIBRA en XAPES i
PEDRES d' ESMERIL. — BARRES. —

Joan Russinyol
BUENOS AIRES

SARMIENTO i MONTEVIDEO

Unió Telf. 38, Mayo 1353

Unió Telef. 38, Mayo 6799

Coop. Telef. Central, 1350

Fàbrica de Camises "La Esmeralda"

ENRIC RODÓ

ESMERALDA, 492

Sucursal: Corrientes, 1260
Buenos Aires

**Venda directa
al consumidor.**

Per CAMISES de resultat ex-
cel·lent: Per gènere de punt
Català i per tota mena d'ar-
ticles de Camiseria, visiteu
sempre "La Esmeralda."

"Bodegas RESPLANDOR"

(Pagès, Aymerich i Cia., MENDOZA)

CATALANS: Proveu el vi RESPLANDOR.

La seva indiscutible popularitat radica en el seu
bon gust i en la seva qualitat immillorable.

Únics representants a Buenos Aires:

ROVIRALTA i Cia.

1247, Campichuelo, 1249

Un. Telef. 1446, Chacrita